

CHIȘINĂUL DE ASTĂZI

O paragină a nimănuia dintr'o margine de drum, și încă te înfioară. Nu știi nimic despre viața care a fost acolo, despre oamenii care au locuit-o când-va. Dar numai faptul că ceea ce a fost s'a spulberat, că tavanurile s'au prăbușit în țărână și că temelile s'au măcinat, îți strânge sufletul ca într'un clește, zvârlind zăbranic peste fantazie.

Cu atâta mai dureros e să regăsești preschimbata în ruină casa în care ți-ai odihnit truda și ți-ai potolit foamea; casa unde vara te alintau razele soarelui strecurate prin perdele și unde, iarna, te îmbrățișau văpăile sobei! Față de o asemenea prăbușire, sentimentul vremelniciei și neputințelor noastre însângerează inima ca un ghimpe.

În drum spre Chișinău, simt teama ca revederea orașului să nu-mi dea o astfel de durere. Căci de capitala Basarabiei mă leagă atât de multe și scumpe amintiri! Și, după câte mi s'au spus, din el n'ar mai fi rămas aproape nimic, totul fiind o vastă ruină. Mărturisesc că am răspuns la invitația de a conferența acolo și din graba de a vedea prin ochii mei adevărul, știind că multe din câte le povestește lumea sunt adesea născociri clevelitoare.

Nu mai văzusem Chișinăul de patru ani. Îl lăsasem, mândru și bogat, să-și umfle baerele pungii și năzuințele inimii. Din nefericire, amândouă erau străine neamului. Peste tot te loveai de Izraelul zgometos în bună-starea lui spoliatoare. În prăvălii limba era cea a Ghetoului care, din umbră, privea peste hotare. Printre nenumărații străini, se încuibase trădarea și dușmănia.

Fusesem la Chișinău în mai multe rânduri. Dar întotdeauna mânat de aceleași nevoi, de acelaș îndemn ideal al alipirii cugetului provinciei de peste Prut. În decursul anilor, am ținut în casa prietenului profesor universitar Constantin Tomescu ne-

numărate consfătuiri. În sala Eparhială, am conferenţiat. Iar în oborul cel mare, am participat la câteva congrese dintre care unul de aproape o sută de mii de oameni. Nu odată m'am descoperit la mormântul de lângă palatul metropolitan al celui care a fost marele antisemit Cruşevan, ucis mişeleşte de turba răz-bunătoare a iudaismului. Şi ca şi dânsul, eram să fiu asasinat în aceleaşi umbre ale Ghetoului oraşului. Am avut adesea în spete poliţia înarmată până în dinţi, pe când înaintea mea treceau zecile de mii de ţarani, aprigi şi însetaţi de izbândă.

Nu voi uita niciodată cea dintâi impresie a Chişinăului. Era acum 22 de ani, imediat după alipire. Luna lui Mai îşi ţesea pănjănăturile diafane printre ramurile în floare. Pe strada Alexandru cel Bun, artera principală a oraşului, tălăzuia o lume veselă, exuberantă. Am remarcat în deosebi femeile, — multe şi frumoase. Râsul tinereţii lor adumbrea florile, biruind ziua de primăvară. Femei şi flori! Iată amintirea dintâi care mi-a rămas de atunci şi până astăzi, neştearsă. Subt năvala razelor de soare, petalele îşi jucau pretutindeni beţia colorilor nenumărate şi vii. Dela *Blagorodnie Sobranie*, şi până'n Sobor, dela aleele grădinilor publice şi până la pajiştile scuarului din faţa Mitropoliei, de prin salcâmi şi de prin tei, din brazdele strălucitoare încă subt roua nezvântată a dimineţii, — se împleteau nesfârşite ghirlânzi de flori, făcând să lunece efluviile îmbătătoarei reînnoiri. Şi parcă anume, peste atâtea flori crescute din grija omului şi din cea a Domnului, — la fiecare colţ de stradă, pe marginea trotuarelor şi în faţa magazinelor, — florărese ochioase şi nurlii îi ofereau cu un zâmbet coşurile pline şi grele de corole. Flori, flori şi iarăşi flori. La tot pasul, pretutindenea, ca obsesia mirifică a unui basm din o mie şi una de nopţi. Iar prin cascadele lor, proaspete ca şi anotimpul, treceau femeii şi fete, cu râsul mai pătrunzător decât parfumul. Lunecau mlădioase şi visătoare, ca unduirea lujerilor subt vânt. Aveau mersul leneş ca acel al cadânelor, cambrat totuşi de vibraţia glesnelor fine ca strunile de vioară.

Atunci am înţeles pentru întâia oară farmecul adevărat al oraşului. Prin umbra căsoaielor cu un rând sau două al căror stil greoi păstra încă amintirea trecutei stăpâniri, tinereţea strecura suflul neaoş românesc. El se deschidea puternic, ca mugurul primăverii. Nu doar că nu s'ar fi vorbit ruseşte sau jido-

vește. Dar peste melodia slavă și guturalul prelung ca un oftat al jargonului, ritmul glasului autohton plutea biruitor. El te făcea să uiți incuria edilitară, să desprețuești vermina străinismului. Chișinăul, ieșit din crizalida războiului, zbura spre cerul năzuințelor românești. Dreptul la viață și-l revendica prin femeile și florile sale, prin romanțele perechilor înlănțuite în splendida dăruire către Creator.

Acest Chișinău mi se săpase adânc în cutele sufletului. La el mă gândeam acuma din colțul compartimentului de tren împresurat de singurătate și amurg. Priveam prin pâcla geamului aburit la perindarea cârdurilor de ciori rispitate peste câmpia de omăt. Le urmăream cum se strâng la un loc, gălăgioase și hrăpărețe, învrăjbindu-se în jurul pradei de subt nămeți. Hoituri de cai, leșuri omeneste, — cine ar putea spune? Basarabia întreagă, după atâtea luni, nu s-a ridicat încă din tragica ingenuchere a cutropirei și a războiului sovietic. Pe urma hoardelor muscălești stăruiesc încă stigmatele de sânge. Se mai simte încă mușcătura dinților dela tancuri care au sfâșiat glia și poporârea bățșinașă. Satele, răsfirate la zeci de vierste unele de altele, agonizează subt cerul mohorât. Printre casele și bisericile descumpănite, se strecoară țărânimea zgribulită de înfrigurările trupului și ale cugetului. Trec șărăbânci trase de cai costelivi prin pustiu șleahurilor sure, triste ca pâclele înserării și strâmbe ca izvodirile de umbră.

Forfoteala de pe sala vagonului mă trezește din amortirea visului. După aproape cinci ore de drum, am ajuns în halta Visterniceni, din marginea Chișinăului. Imi lipsesc tâmpla de geamul asudat. Dus de ritmut clămpănitorei hardughii de fier, privesc afară. Casele din mahala unduiesc ca o turmă în nedeslușitul albastrului vesperal. Bordeiele de lut și maghernițele din cârpici sunt neatınse de prăpăd. Umila lor ființă n'a avut darul să atragă plesnetul purcoaelor cerului. Au rămas în afară de clipa sângeroasă, având a-și plânge mai departe calicia destinului de totdeauna. S'ar părea că aici nimica nu-i schimbat. Numai felul oamenilor este altul și pustia-i mai mare. Dar, pe măsură ce înaintăm, apar cele dintâi clădiri de piatră și, cu ele, cele dintâi dărmături. Sunt numai câteva și totuși atât de jalnice!

Iată-ne însăfârșit în gara mare. Un dute-vino neîntrerupt îi dă înfățișarea obișnuită. Ostași nenumărați invadează peronul;

dau busna spre tren; iau cu asalt scările vagoanelor de clasa treia. Ghionturi, înjurături, icnete. Dar toate răbufnesc înfundat ca și cum s'ar petrece sub o amenințare. Gesturile sunt vătuite, sunetele vin de departe, domolite parcă de o surdină. Aripa morții stă încă despletită peste capetele oamenilor.

Gara e aproape refăcută. A doua zi după intrarea trupelor noastre, Direcția Căilor Ferate a pornit într'un pas accelerat la înlăturarea moluzului și la astuparea rănilor războiului. Stația a fost redată traficului pentru a îndestula nevoile frontului ce înainta biruitor spre Răsărit. A fost prima instituție care a dat în această privință măsura vredniciilor ei și, deocamdată, poate singura.

În gară mă așteaptă, în fruntea altor prieteni, profesorul Elinor Usatiuc, fost prefect de Lăpușna, și avocatul Fedia Utium, — „Han-Tatar“ cum îi se mai spune. M-am bucurat să găsesc alături de ei autoritatea polițienească. Sunt întâmpinat, cu vădită simpatie, de șeful siguranței, și de chestorul orașului. Bineînțeles nu lipsește nici pâlcul de gardieni publici cu arma de umăr, alcătuiind un decor de o atență solemnitate. Mă rog — ca în timpurile bune când nu făceam un pas în bine-cuvântata Basarabie fără de un asemenea alai. E o dovadă mai mult că lucrurile se vor îndrepta, — cel puțin pe cât au fost.

Dar cine spunea că e distrus Chişinăul? Casele din dosul gării sunt întregi. În piața de trăsuri staționează nenumărate sănii. Caii sunt sprinteni, nu ca mâțele jalnice ce se clatină între hlubele trăsurilor ieșene. Cel puțin ai cu ce te duce până în centru, în timp ce la Iași rămâi cu bagajele în drum ceasuri întregi, așteptând ivirea unei briște hodorigite. E adevărat, — mașini nu prea se văd. Câte sunt, aparțin, după rânduiala de pretutindeni, autorităților. Fenomenu-i general. Lipsa cauciucului a făcut să sisteze simțitor circulația automobilelor, — la noi ca și în celelalte țări. Zi-i război și pace! În schimb, la Chişinău au început de curând să umble iarăși tramvaele. Ele străbat arterele din centru și sunt în deajuns de numeroase pentru a fi ferite de salbateca aglomerație din alte orașe.

Puținul întrezărit în jur, are darul să mă liniștească. Așa dar, Chişinăul a fost salvat! Cocioabele lui periferice se înșiră ca și altă dată, mărunte și murdare, pe marginea străzilor zgrunzuroase de îngheț. Împărtășesc gândurile mele lui Usatiuc :

— Urit obicei mai avem de a umfla cu voință răul și de a micșora frumosul! Din cele povestite, [mă așteptam să nu mai găsesc aici piatră peste piatră!

Dar zâmbetul lui îndurerat, îmi îngheață cuvintele.

— Oleacă de răbdare. Îi vedeă mata acuș!

Și dă poruncă birjarului să o ia pe Alexandru cel Bun.

Nu mult mai departe, la o cotitură a drumului, priveliștea se schimbă brusc. Din frumoasa stradă centrală care împărțea orașul în două părți aproape egale, n'a mai rămas aproape nimic. Casă de casă, palat lângă palat, totul e la pământ. Unde se ridicau fațadele mândre ale instituțiilor de Stat sau firmele și vitrinele bogate ale prăvăliilor jidovești, acuma sunt așternute numai ruine. Moluzul a fost ridicat de o harnică și pricepută edilitate. Dar zidurile detunate se profilează calpeșe peste cerul serii de iarnă. Pe ici pe colo, câte un horn stingher se înalță peste dărmături ca o mână de imprecăție spre Dumnezeu. Casele sunt văduve de acoperișuri, chioare de geamuri și uși, cu trupul sfâșiat. Înălțimea lor s'a prăvălit în pivnițe, mândria lor în noroi și tină.

Distrugerea însă nu aparține trupelor noastre. Ea a venit dinlăuntru. Așa se și explică dezastrul. El este total pe cât a fost de organizat. Nici un Jidan proprietar sau locatar de imobile n'a putut fugi din orașul împresurat tot mai strâns de armatele germano-române, până nu obținuse adeverința Sovietului local că și-a aruncat locuința în aer. Dinamita și orânduiriile au fost sovietice. Mâna actului criminal, a fost jidovească. Strălucita colaborare a fecundat hidoasa prăpăstuire de astăzi. Puținul care a rămas e datorit norocului, — sau că s'a stins fitilul înainte ca flacăra să fi lins cuibul dinamitei; sau că a fost descoperită la timp mașina infernală, gata să plesnească.

Usatiuc îmi dă aceste lămuriri cu accente de revoltă deabia stăpânite. Glasul îi se face tot mai întretăiat, mai aspru. Vorbele cad peste înmărmurirea mea ca ciocanele pe o nicovală. Nu mi-aș fi putut închipui vreodată că în ființa omenească sălășluiește atâta demonică distrugere. Priveliștea e mai mult decât tragică. Sunt zdrențe de apocalips ce se târăsc subt zare. Zidurile rânjesc prin dinții cărămizilor. Pervazurile privesc, pustiite de lumină, spre nimicnicie. Oamenii se strecoară prin spaimea cataclismică, alergând prin mijlocul străzii, cât mai departe

de clădirile detunate. Umblă cu ochii pe sus, spre înălţimile unde clinurile văduve de reazim stau gata să se prăvale. Odată cu desgheţul, năruirile se fac tot mai dese. În primăvară, va trebui să înceapă marea operă a curăţirii locurilor de haoticele fragmente arhitectonice, zădarnice şi ireparabile.

Ajungem înstărsit în inima oraşului, la bine cunoscutele împrejurimi ale Soborului. Palatul este prefăcut în praf şi pulbere. Magazinele din stânga sunt arse ca şi imobilul ocupat de funcţionarii în partea cealaltă. Locuinţa profesorului Constantin Tomescu unde a zvâcnit atâta inimă moldovenească, e acuma o grămadă informă de cărămidă şi piatră calcinată. Avânturile noastre sfinte zac acuma înmormântate sub şchelăria prefăcută în tăciune şi tinicheaua flendurită a coperişului.

Peste drum, arcada dela intrarea în grădina catedralei e ciuruită de schijele obuzelor. Printre găuri, se răsfirea pete negre de sânge. Monumentala catedrală a avut şi ea de suferit dar, printr'o adevărată minune a Proniei, cu mult mai puţin. Clopotniţa dealături a rămas neatinsă. În vârful ei fâlfâie drapelul cu Svastica al armatei germane. Cea mai greu încercată a fost cupola catedralei. Meremetisită din grabă, ea acopere de bine de rău sfânta slujbă care s'a refugiat deocamdată într'un colţ al bisericii. Credincioşii sunt mulţi cum n'au fost niciodată. Ei se înghesuie în gâtuiala locului, ferindu-şi frunţile de curentele neindurătoare.

În mijlocul prăpădului, am singura mângâiere de a vedea dispărută statuia hoşului de drumul mare, Grigorie Kotovschi, ajuns, din puşcăriile noastre, la cele mai înalte demnităţi sovietice, decretat erou al Basarabiei roşii, şi cocoţat apoi pe soclul voivodal al lui Ştefan-cel-Mare.

Ce am lăsat aici şi ce găsesc acuma?! Unde îmi sunt scumpele amintiri de altă dată şi unde mai sunt prietenii? Unde sunt florile acelei îndepărtate primăveri deacuma două decenii în urmă?

Chişinăul, ca şi anotimpul, stă despuiat sub giulgiul iernii. Dar în timp ce firea va renaşte în curând la chemarea caldă a sevei înnoitoare, inima oraşului va rămâne nimicită pentru totdeauna. Pare-se că în planul de reconstrucţie, tot centrul distrus până dincolo de Administraţia Financiară va fi transformat într'un vast scuar, în stitul parcurilor englezeşti. Florile

vieții de ieri se vor schimba astfel în covor funebru, acoperind trupul sfârtecat al celui mai frumos oraș al Basarabiei. Florile nu vor mai râde, iar noi le vom înroua cu lacrima regretelelor veșnice.

Nu se știe încă ce vor deveni cartierele așezate dincolo de strada Alexandru cel Bun, în partea de jos a orașului, căci și ele sunt cu desăvârșire nimicite. A scăpat numai Gettoul dar nu și Jidanii. Au rămas cam o sută de suflete din cele optzeci de mii ale trecutului. Restul s'a spulberat pe drumurile mari ale Răsăritului, dincolo de Nistru, dincolo de Bug, și mai departe încă, — până cine știe unde. În locurile vor intra mâne băștinașii după ce casele scunde și murdare vor fi despăduchiate și sfințite. Iar ceea ce a fost distrus, țărână va rămâne. La ce bun alte clădiri? Chișinăul nu mai are în prezent decât 35.000 de locuitori în loc de 120.000 câți îi avea înainte de război, acum doi ani. Ei pot foarte bine încăpea în cartierul de sus, Pușchin care, fiind locuit de creștini, a scăpat neatins de distrugere. Aici sunt așezate toate instituțiile și locuințele particulare ale funcționarilor. Guvernământul, armata, cartierul militar german, școlile de toate gradele, — fie că s'au instalat în vechile lor clădiri, fie că și-au adaptat nevoile la îngustimea caselor particulare.

Când pătrunzi în cartierul Pușchin, după cele văzute dincolo pe artera principală, ai un sentiment de ușurare. Parcă ieși dintr'un vis rău și fără de liman. Nu doar că nu s'ar vedea și pe aici urmele distrugerilor. Dar ele nu mai sunt masive, generale. Pe ici pe colo, câte o bombă de avion a degradat o casă, a smuls câte un acoperiș, lăsând însă vecinătățile întregi. Mai toate casele pot fi locuite. Pretutindeni vezi ferestre, uși, ziduri puternice și hornuri străjuind peste tabla neatinsă. Nimic cu desăvârșire e numai postul de radio-difuziune. Clădirea terminată deabia acuma doi ani, e rasă de pe fața pământului. Din cele două antene monumentale, una a tost smultă de dinamită. Sveliă și monstruoasă ea își târie în omăt solzii de fier, ca o imensă șopârlă antidiluviană.

La doi pași de această epavă, în locuința profesorului Elinor Usatiuc dela liceul „Alec Russo“, am petrecut clipe de fierbinte mărturisire moldovenească. Inconjurat de dragostea gazdelor și de caldă simțire a prietenilor, am străbătut drumul amintirilor. Am vorovit până spre seară, cu câțiva dintre scumpii

mei răzeși purtând ciubotcele grele de iuft și rubașca neagră. În ochi le-am regăsit vechile scăpărări, poate mai strălucitoare sub lacrima revederilor neașteptate. Ei s'au păstrat aceiași, nedeslipiți de credința pentru care au jurat și jertfit atâta. Mulți din ei azi nu mai sunt, hăituiți fiind spre zarea fără întoarcere a surghiunului sau adormiți pe veci la sânul brazdei strămoșești. Că nu s'au despărțit de casă, că nu au plecat și ei sub vârtejul hăituiților al cutropirii?... Cel care ar cuteza să le aducă o cât de mărunță osândă, s'ar dovedi nedrept sau adânc necunoscător al sufletului provinciei. Basarabeanul moare la el acasă și pentru casă. Căci mai presus de toate, el își iubește baștina și datina. Zmulge-l de acolo, el se va stinge ca privighetoarea, tânjind din închisoarea poleită după umbrele revenite ale crângului. În bârlogul său, dânsul e vrednic de toate vitejiile. Scos din meleagul lui, e o biată jivină, târându-se pe brânci și înspăimântându-se de lumina zilei. Să nu uităm că aceste însușiri l-a păstrat întreg peste capul tuturor răstriștilor cutropitoare...

În casa prietenului Elinor, e cald și bine. Sobele rusești, cu pereții răspunzând în două camere, dogorâsc, nu alta. Tera-cota grea, rezistă la jarul cărbunilor sovietici. Căci aici lemnele se găsesc anevoie. Păduri prin împrejurimi nu sunt și cărăușie nu se poate face din cauza lipsei cailor și întroienirii drumurilor. Lumea arde cocsul lăsat în cantități masive de sovietici. Cărbunii dau o căldură plăcută, care te face să uiți de nopțile lungi și viscolite încă.

De altfel, Usatiuc o duce deajuns de bine în toate privințele. De curând a obținut și curentul electric, ceea ce constituie un rar privilegiu pentru Chișinău. Uzina fiind distrusă, electrificarea orașului se face deocamdată cu ajutorul a două motoașe bicisnice. Gâfâiala astmatică și mersul lor șchiop nu poate îndestula toate cerințele, oricât de reduse. Cu ajutorul celor două motoașe, se pompează și filtrează apa de băut trasă din Nistru, și tot ele mișcă tramvaiele. După atâta opintea, e lesne de înțeles că le vine greu să mai alimenteze și întreaga rețea de lumină a orașului. Afară de instituții și de câteva locuințe ale autorităților, Chișinăul e înecat deci în întuneric. Străzile sunt scaldate în bezna atotstăpânitoare. Pe alocurea numai, din dosul obloanelor de lemn, se strecoară câte o palidă licărire de candelă. Petrol nu se găsește, iar lumânările's puține

și din cale afară de scumpe. Localnicii s'au întors la opaițul străbunilor, ca în bordeele de dinainte de descălicătoare.

Cât privește electricitatea, ea nu e dată decât cu multă zgârcenie. O casă are dreptul numai la două becuri, cu amenințarea de a le pierde și pe acele dacă li s'ar adăuga un al treilea. De citit la o asemenea reverberație, e aproape cu neputință. Cu slăbiciunea ei te-ai mai putea obișnui. Nu însă și cu amurgirile-i nebunatece. Ea lunecă într'un ritm pâlpâitor dela văpaie la întuneric. Neîntrerupta unduire obosește ochii, făcând să joace umbre fantastice pe varul așternut proaspăt peste urmele cutremurului, dinamitei și bombardamentelor.

Infruntând împrejurările vitrege, gospodinele își desfășoară mult priceputa lor iscusință găzduitoare. Ele au o singură mângâiere : la Chișinău aprovizionarea se face mai ușor ca în alte părți. Basarabia nu-și desminte nici în aceste vremuri de grea încercare, renumele de grâнар al țării. Oricât ar da aiurea stocul ei de alimente, ea nu se istovește. Pânea-i bună și din belșug. Carne găsești la țară câtă vrei și la un preț pe care mă sfiesc să-l mărturisesc, de frică să nu pricinuesc cumva o invazie patriotică. Păsările și ouăle au prețul pe jumătate față de restul țării și nu ai nevoie să alergi după ele. Țăranii le aduc singuri la târg. Ei fac un negoț activ, îndestulând cerințele târgoveților. Numai vinul lasă de dorit. Atât în restaurantele din centru cât și în birturile mărginașe, găsești aceiași bulearcă neagră pe care noi o numim *producătoare directă* și căreia Moldovenii îi zic *primo*. Numai prețul se schimbă dela loc la loc. Dar otrava e aceeași.

Stăm adunați în jurul mesei lui Usatiuc, localnicii povestindu-și greutatea și necazurile. Și, slavă Domnului, necazuri sunt cât păr în cap. Dar oricât de dureroase, ele nu au darul de a zdruncina cugetele. Așa-i Românul. Pe cât mai mari îi sunt piedicile, pe atâta mai vrăjmașă-i este îndârjirea. Imi ascult prietenii cu blândă înțelegere și admirație. Unii nu mai sunt ai tinereții. Au copii mărișori. Și totuși, câtă nepăsare eroică în elanul ce i-a readus în mult iubita provincie! Ei știu că numai vrednicia lor va putea ridica din dărămături lumea de aici risipită de furtuna ucigătoare. Și pun în această misiune sfântă, dârzenia pionerilor și smerenia ctitorilor. Mâne vor ieși de sub impresurarea troienilor iernii pentru a luneca în năclăiala ciono-

zumului desghețat. Dar vor răzbi prin bezne și înegurări către vara caldă și dătătoare de lumină. Atunci va fi altceva. De pe acuma vorbesc de roirea activității lor dincolo de Nistru. S'au și pus în legătură cu Moldovenii din Balta, Tiraspol și Ananiev. Au și împletit dimpreună cununa devălmășiei românești.

Usatiuc pregătește o excursie a școalei în Transnistria, iar Utium îmi cere să-i dau recomandării pentru Odessa unde va deschide în curând biroul său de avocatură. Cei de dincolo îl cunosc de mult încă de pe când îi apăra în fața consiliului de război pentru trecerea „frauduloasă” a Nistrului. Unul dintre ei mi s'a prezentat ca fiind *de profesie refugiat*. De fapt, ce n'a fost și pe unde n'a umblat? Născut în Moldovanca Odesei, a fost student la Moscova, a fugit în România și a colindat tot Apusul. Impins mereu de o soartă vrăjmașă, viața lui a fost o lungă și nesfârșită Odisee care s'a încheiat în sfârșit aici, în brațele bădiei Utium. Imbrățișarea caldă dată de Basarabean celui din Transnistria, cuprinde tot înțelesul clipelor neuitate pe care le trăim și care mână în țarcurile ocrotitoare ale neamului turma răzlețită printre fiarele stepei. Mă bucur să-i văd pe ei, prietenii mei din anii neuitați de odinioară alături de cei de curând veniți privind departe peste zarea moldovenească, la licărul veșniciei ei...

Gândul noilor citorii e pornit din adâncul inimii lor. Și poate că el n'a fost împărtășit încă nimănuia. Căci în clipa de față, la Chișinău întâlnirile între oameni sunt aproape inexistente. Nicăiurea nu se poate schimba un gând, împleti o acțiune. În loc de localuri mari, găsești câteva restaurante vârâte prin casele particulare unde încap în fiecare cameră două sau trei mese. Trebuie să le cauți ca să le descoperi. Ca și la celelalte magazine, firma e atârnată deasupra soneriei dela ușa de intrare, scrisă adesea de o mână nedibace pe un pătrățel de tablă sau carton. În asemenea vizunii e desigur cu neputință să te întrunești, să discuți. Altădată, mai ales în zilele de Duminică, locul de întâlnire era plimbarea orașului, între Grădina publică și Sobor. Dar Corso a fost și el îngropat sub ruine. Există o singură sală, cea a cinematografului *Central*, dar nu a fost deschisă încă.

De o viață intelectuală în comun, nu se poate vorbi de-

ocamdată. E adevărat, localnicii fac sforțări uriașe pentru a umplea aceste lipsuri. Astfel, Asociația Profesorilor secundari a organizat în amfiteatrul liceului de fete „Regina Maria“, o serie de conferințe. Inimoișii inițiatori sunt profesorii Boga, directorul Arhivelor Statului și amicul Elinor Usatiuc, vice-președintele Asociației.

Entuziastei lor chemări am răspuns dăunăzi cu nu mai puțină însuflețire. Și mărturisesc de a fi fost răsplătit cum nu mă așteptam. Nu numai o sală plină până la refuz cu tot ce are mai ales Chișinăul dar mai ales și caldă ei îmbrățișare, mi-au fost neprețuitele ofrande. Am avut ocazia să cunosc acolo oameni de suflet chemați să ducă mai departe viața spirituală a provinciei și tot mărețul ei trecut de glorie. Am avut fericirea să strâng mâna d-lui colonel Dobjanschi, primarul orașului, și să stau mai lung de vorbă cu tânărul poet băștinaș, Sergiu Matei Nica. Deoparte autoritatea, de cealaltă avântul tinereții, veneau să încadreze torța culturii basarabene. Ideala colaborare e chezașia cititorilor românești ce se vor așterne curând peste prăpastiile trecutului.

În ce ne privește, atâta timp cât va mai fi o Moldovă și o Cetate sufletească a ei, ostașii zalelor de gând vor răspunde oricând buciurărilor venite de acolo pentru a răzbi străinismul cât mai este și a înfrăți norodul sub cutele drapelului național.

GH. A. CUZA
